

УДК 355.4

Руслан Сергійович ТРОЦЬКИЙ,
старший викладач кафедри тактики та спеціальної підготовки факультету підготовки фахівців для Національної гвардії України Навчально-наукового інституту підготовки фахівців міліції громадської безпеки та Національної гвардії України Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Сергій Миколайович РЕШЕТНИК,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри тактики та спеціальної підготовки факультету підготовки фахівців для Національної гвардії України Навчально-наукового інституту підготовки фахівців міліції громадської безпеки та Національної гвардії України Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

У статті визначено особливості виконання завдань військово-службовцями підрозділів Національної гвардії України в ході несення служби на блокпостах у зоні проведення антитерористичної операції на сході країни.

Ключові слова: тактика дій, військовослужбовці, блокпост, контрольно-пропускні пункти, інженерні загородження, фортифіка-

© Троцький Р. С., Решетник С. М.

ційні споруди, оперативна обстановка, організація несення служби, зона безпеки.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Активізація заго-стрення внутрішніх протиріч у державі, сепаратизму, тероризму – актуалізують питання протидії внутрішнім загрозам воєнного харак-теру силами та засобами підрозділів ЗСУ, правоохоронних органів та Національної гвардії України. Для вирішення ситуації на сході України в силах антитерористичної операції (далі – АТО) залучаються до виконання завдань з відновлення миру та правопорядку військовослужбовці Національної гвардії України (далі – НГУ). Незважаючи на високу кваліфікацію та підготовку бойовиків, військовослужбовці НГУ за час проведення АТО набули значного бойового досвіду та демонструють ефективні результати в зіткненнях з російськими бойовиками, які мають перевагу у військово-технічному оснащенні.

На думку експертів, те, що Росія офіційно не вводила війська на Донбас, не змінює суті справи. Де-факто російські громадяни, які володіють різними видами озброєнь і мають професійну військову підготовку, воюють на боці сепаратистів. Йдеться не тільки про озброєння, а й про людські ресурси. У бойових підрозділах угруповань “ДНР” та “ЛНР”, які в Україні визнані терористичними, воює багато російських громадян. Самі ж угруповання також очолюють російські громадяни. Так само нікого не дивує, що колишні можновладці та їх найближче оточення, яких звинувачують на Батьківщині у злочинах, перебувають на території Росії.

Слід зазначити, що ефективне виконання завдань, які стоять перед військовослужбовцями НГУ, значною мірою залежить від їх належної організації та навчання.

Не викликає сумнівів, що сучасний військовослужбовець НГУ повинен бути всебічно розвинутим і тактично грамотним, вправно стріляти та майстерно вести ближній бій. Саме таких умінь від них потребує досвід локальних війн і конфліктів. У ході проведення анти-терористичної операції на території сходу країни військовослужбовці Національної гвардії України здебільшого несуть службу на блокпос-

тах. Їх підготовка та вміння повинні бути спрямовані на боротьбу із чисельними і регулярними формуваннями озброєних злочинців, вирішення службово-бойових завдань, які можуть виникати в ході виконання бойових завдань. Робота кожного військовослужбовця, командира повинна бути спрямована на те, щоб знизити ефективність сильних сторін противника, і навпаки, підвищити питому вагу своїх сильних сторін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розглядається дана проблема та на які опираються автори. Питання тактики дій військовослужбовців під час несення служби в ході збройних конфліктів та боротьби зі злочинцями неодноразово розглядалося військовими науковцями та спеціалістами. Особливості застосування військ у конкретних локальних війнах, їх інженерного забезпечення розглядалися в дослідженнях таких науковців: П. Алексєєва, Д. Болдіна, Т. Васильєва, В. Вербицького, І. Герасимова, Ф. Демідчика, О. Корнієнка, В. Кувалдіна, В. Макарова, П. Міроненка Ю. Переверзіна, М. Рибак, С. Сидорова, С. Радченка, О. Слободянюка, Б. Юркова, М. Ярошенка та ін. Наприклад, у наукових роботах Д. Каплуна “Тактика проти терористичних бандформувань”, І. Тищенко “Загальновійськові підрозділи у воєнних конфліктах II пол. XX ст.” та О. Шматкова, В. Фомічова, В. Єрдякова “Система воєнних дій у сучасних воєнних конфліктах”. Учені досліджують деякі особливості участі регулярних військ у локальних війнах і збройних конфліктах, які велися проти іррегулярних збройних формувань. Проте, питання вдосконалення тактики дій військовослужбовців підрозділів Національної гвардії України в процесі несення служби на блокпостах в умовах збройних конфліктів залишилися поза межами їх наукового пошуку.

Метою дослідження є визначення особливостей тактики дій військовослужбовців підрозділів НГУ в ході несення служби на блокпостах у зоні проведення АТО.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ході проведення антитерористичної операції на території Сходу країни військовослужбовці Національної гвардії України здебільшого несуть службу на блокпостах, де інженерне забезпечення має за мету створення безпеч-

них умов несення служби особовим складом як у базових таборах, так і поза ними. Основними завданнями блокпосту є повне або часткове блокування в'їзду (виїзду) в окремі місцевості, попередження ввозу (вивозу) в них зброї, боєприпасів та інших заборонних засобів, що можуть бути використані для протиправної діяльності, демонстрація військової присутності, спостереження і збір інформації від місцевого населення тощо.

Блокпости і контрольно-пропускні пункти є основною формою позицій підрозділів Національної гвардії, що виконують бойове завдання в зоні збройного конфлікту на сході країни, вони, як правило, устанавлюються на в'їзді (виїзді) в окрему місцевість, у якій запроваджені заходи визначеного правового режиму. Тому вирішення службово-бойових завдань реалізується, як правило, за допомогою тактики військовослужбовців, яка спрямована на те, щоб знизити ефективність сильних сторін противника та належне інженерне обладнання для посилення безпеки особового складу та осіб, що на ньому перебувають.

На думку В. В. Зайвого, блокпост повинен відповідати таким вимогам: забезпечувати надійну стійкість перешкод руху транспорту, який використовується як таран; забезпечувати можливість первинного і основного огляду техніки і людей, що перетинають блокпост; відповідати безпечним умовам несення служби особового складу; забезпечувати надійну охорону й оборону; мати відповідні умови життєдіяльності особового складу. Обов'язковими елементами обладнання блокпоста в даному випадку повинні бути: перешкоди обмеження швидкості руху транспорту перед блокпостом; ділянка первинного огляду техніки і людей; рухомий бар'єр для перекриття входу на блокпост; ділянка основного огляду техніки і людей з естакадою і оглядовою вежею; огорожа блокпоста, що забезпечує захист особового складу від обстрілу ззовні; спостережні вежі; вогневі точки для організації надійної оборони блокпоста; невибухові загородження по периметру блокпоста в поєднанні із сигнальними мінами. Для попередження проникнення в базові табори терористичних груп повинно здійснюватися інженерне обладнання їх периметрів. Воно включає об-

лаштування невибухових загороджень та обладнання спостережних постів [3, с. 343–349].

Отже, з вищевказаного можна зробити висновок, що – це загороджування, укріплений контрольно-пропускний пункт, з озброєною охороною на дорогах, в'їздах у населені пункти тощо (зазвичай на окупованій або тимчасово зайнятій військами території), здатний самостійно тримати кругову оборону.

Бойова служба на блокпостах здійснюється безперервно. Зміна військовослужбовців спостережних постів проводиться за графіком. У разі раптового нападу бойовиків особовий склад блокпоста діє відповідно до бойового розрахунку, який доводиться до всіх військовослужбовців на вечірній перевірці. Відповідно до керівних документів командир при отриманні сигналу про напад на блокпост піднімає військовослужбовців за командою “До бою”, за рахунок резерву посилює пости, організовує кругову оборону, доповідає вищому командуванню про оперативну обстановку та вживає необхідних заходів до відбиття нападу. Особовий склад негайно відкриває вогонь з усіх видів стрілецької зброї, у секторі обстрілу якого з'являються озброєні злочинці. Частина особового складу резервної групи займає позиції на цьому напрямку і за командою командира або самостійно відбиває напад. У першу чергу необхідно вжити заходів до знищення броньованих об'єктів, вогневих точок противника. Частина резерву, що залишилася, перебуває в готовності до відбиття нападу в інших секторах. При нападі значних сил озброєних бойовиків командир блокпосту організовує кругову оборону і всіма засобами наносить вогневе ураження [5].

В. Б. Толубко, Ю. І. Бут, В. О. Косевцов зазначають, що бойовики незаконних збройних формувань активно діють вночі. Тому до настання темряви на позиції виводиться більше половини особового складу (70 %). Для спостереження за підступами до блокпоста активно використовуються прилади нічного бачення і нічні приціли. У зв'язку з обмеженістю ресурсу цих приладів спостереження здійснюється і за допомогою освітлювальних ракет. Із цією метою, за необхідності, створюється освітлювальний пост. У нічний час і в умовах обмеженої

видимості для ведення розвідки між позиціями і на відкриті фланги висилаються парні патрульні, а на приховані підступи протягом усієї доби – секрети [6, с. 14–16].

Проаналізувавши причини та умови втрат серед особового складу підрозділів НГУ в ході виконання бойових завдань на блокпостах, ми дійшли висновку, що їх основними причинами є: відсутність належного інженерного загородження перед позиціями, фортифікаційних споруд в опорному пункті, невідповідність системи вогню, відсутність захищених каналів і резервних засобів зв'язку, ведення переговорів по мобільних телефонах, низька бойова готовність військово-службовців підрозділів до несення служби на блокпосту, відсутність взаємодії, особливо з питань виклику вогню засобами артилерії та авіації. Усе це дозволило бойовикам безперешкодно наблизитися до позицій, відкривати прицільний вогонь із зенітних установок та комплексів, з початку боїв вивести з ладу відкрито розташовані важливі вогневі та інші засоби (БТР, склади з боєприпасами, радіостанції) і окремі вогневі точки.

Отже, тактика дій командирського складу підрозділів НГУ на блокпостах у зоні проведення АТО, на наш погляд, повинна містити цілий комплекс організаційних і технічних заходів.

До організаційних заходів, на нашу думку, належать: ухвалення рішення та доведення його до виконавців, виставлення засідок і секретів; оптимізація сил і засобів, які залучаються до виконання службово-бойових завдань, з метою вивільнення особового складу, озброєння, бойової та спеціальної техніки для їх подальшого застосування в “зоні безпеки”; перегляд системи охорони й оборони блокпосту, місць несення служби військових нарядів з метою виключення елементів шаблонної побудови бойового порядку, уточнення системи зв'язку; уточнення системи взаємодії своїх штатних і доданих підрозділів з артилерією, авіацією, іншими підрозділами, що входять до сил АТО; розробка системи взаємного впізнавання підрозділів, особливо в нічний час; здійснення заходів маскуванню із включенням елементів обману супротивника й введення його в оману; уточнення схем із вказівкою основних орієнтирів і дальності до замінованих ділянок місцевості,

найбільш імовірних напрямків дій незаконних збройних формувань російських найманців.

До технічних заходів можна віднести: проведення комплексу інженерних заходів обладнання позицій і їх маскуванню, облаштування мінних полів тощо.

Фортифікаційне обладнання блокпостів має здійснюватись з використанням захисних і маскувальних властивостей місцевості, підручних будівельних матеріалів (залізобетонних блоків, цегли, різних металоконструкцій), мішків з піском (землею) і т. д.

На блокпосту, як правило, обладнуються: поодинокі окопи, ходи сполучення, окопи для бойової техніки (БТР, БМП), вогневих засобів (АГС-17, мінометів та ін.) на основних і запасних позиціях, перекритті щілини, укриття для автомобілів і спеціальних машин.

Сама фортифікаційна споруда, де розміщувався особовий склад, готується до кругової оборони і відбиття нападу бандформувань, а також до захисту військовослужбовців від обстрілів з боку невідомих осіб.

Інженерні загородження на підступах до блокпоста обладнуються в поєднанні з природними перешкодами, рельєфом місцевості і системою вогню.

Весь комплекс інженерного забезпечення призначений для запобігання прихованому наступу бойовиків, утруднення їх пересування, маневру, а також нанесення їм максимальних втрат військовослужбовцями Національної гвардії України.

Отже, від правильного розміщення усіх фортифікаційних споруд на блокпостах, їх замаскованість та ефективність застосування інженерного загородження на підступах до блокпостів, чіткої і грамотної організації несення бойової служби, буде залежати ефективність виконання службово-бойового завдання військовослужбовцями НГУ.

Висновки. Головним завданням українських військ у зоні анти-терористичної операції є: блокування та ізоляція району, де діють незаконні збройні формування найманців і терористів; забезпечення можливості повного або часткового блокування в'їзду (виїзду) в

окремі місцевості, попередження ввозу (вивозу) в них зброї, боєприпасів та інших заборонних засобів, що можуть бути використані для протиправної діяльності, демонстрація військової присутності, спостереження і збір інформації від місцевого населення тощо. Грамотне використання таких фортифікаційних споруд, як блокпости, дозволяє забезпечити виконання поставлених бойових завдань військовослужбовцями НГУ зі встановлення миру та правопорядку в зоні проведення цілеспрямованих військових спеціальних операцій та дозволяє стабілізувати обстановку в населених пунктах шляхом їх прикриття та охорони.

Пріоритетним завданням під час виконання бойової служби залишається збереження життя та здоров'я особового складу.

Список використаної літератури

1. Лазарович М. В. Історія України [Текст] : навчальний посіб. / М. В. Лазарович. – 2-ге вид., випр. і доповн. – К. : Знання, 2011. – 685 с.
2. Пасічник М. С. Історія України / М. С. Пасічник : навч. посібник. – 2-ге вид. – К. : Знання, 2006. – 735 с.
3. Зайвий В. В. Використання досвіду інженерного забезпечення бойових дій у сучасних війнах і збройних конфліктах на початку ХХІ століття / В. В. Зайвий // Війни ХХІ століття і оборонна політика держави : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (2006 р.) – К. : Національна академія оборони України, 2006. – С. 343–349.
4. Оболенський Ю. Б. Тактичні основи спеціальних операцій : навчально-практичний посібник / Ю. Б. Оболенський. – Луганськ : Луганський інститут ВС, 2000.
5. Тактика : підручник / В. В. Вішняков, Г. А. Дробаха, А. А. Каленський, Є. Б. Смірнов. – К. : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2009. – 735 с.
6. Толубко В. Б. Основні закономірності сучасних локальних війн та збройних конфліктів / В. Б. Толубко, Ю. І. Бут, В. О. Косевцов. – К. : НАОУ. – 2002.

Рецензент – кандидат військових наук Лисенко С. В.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2015.

Троцкий Р. С., Решетник С. Н. **Особенности выполнения служебно-боевых задач военнослужащими Национальной гвардии Украины в зоне проведения антитеррористической операции**

В статье определены особенности выполнения задач военнослужащими подразделений Национальной гвардии Украины в ходе несения службы на блокпостах в зоне проведения антитеррористической операции на востоке страны.

Ключевые слова: *тактика действий, военнослужащие, блокпост, контрольно-пропускные пункты, инженерные заграждения, фортификационные сооружения, оперативная обстановка, организация несения службы, зона безопасности.*

Trotsky R. S., Reshetnik S. N. **Peculiarities of performing official – combat mission of Ukrainian National Guard militaries in the antiterrorist operation**

The article examines the results of the internal contradictions, facts of separatism and terrorism in the state. The Armed Forces units, police and the National Guard of Ukraine (hereinafter NSU) play an important role in combating external threats.

The Ukrainian National Guard militaries involve in antiterrorist operation in the Eastern Ukraine. They acquired considerable combat experience and demonstrate effective results in clashes with Russian militants.

The aim of the article is determining the characteristics of tactics of NSU militaries during their service at checkpoints in antiterrorist operation.

There are some experts' points of view in the article. In spite that Russia refused the allegations in presenting its troops on Ukrainian territory, some experts convinced that it is wrong. De-facto, Russians have a lot of weapons, necessary military experience and combat together with separatists against Ukrainians.

The article discusses recent researches of such scientists as: P. Aleksieiev, D. Boldin, T. Vasiliev, V. Verbytskyi, I. Herasymov, F. Demidchuk, V. Kuvaldin, V. Makarov, P. Mironenko and Yu. Pereverzin etc.

The author strengths that the service on combat checkpoints is permanent. The military observation posts have to change according to the

schedule. There is some tactics of taking necessary measures to repel the attack.

The author identifies the reasons of losses among NGU militaries, main of them are lack of proper artificial barriers near positions and fortifications in the reference point, the fire system unpreparedness, lack of secure channels and reserve funds communication, negotiations on a cell phone, low combat readiness of militaries on checkpoint, absence of interaction with artillery and aviation. As a result, rebels could destroy important checkpoints, military equipment (armored vehicles, ammunition depots and radio stations) and individual firing points.

In conclusion, the main task of Ukrainian troops is to block and isolate areas of illegal armed groups and terrorists in the antiterrorist operation. It is necessary to ensure full or partial blocking entry (exit) in certain areas, preventing the import (export) them weapons, ammunition and other restrictive means which could be used for illegal activities, demonstration of military presence, surveillance and gathering information from the local population.

Keywords: *Tactics, military, checkpoints, engineering barriers, fortifications, operational environment, the organization of service, security zone, allegations, isolate, military units, National Guard of Ukraine, antiterrorist operation, troops, weapon, combat.*